

Definování tématu

*“Pokud myšlení kazí jazyk,
pak i jazyk může zkazit myšlení.”*

George Orwell

Procházíte se v parku, sedíte v kavárně, popíjíte s kamarády a přemýšlíte o otázkách světa, vesmíru, člověka, bytí... Myšlenkové bloumání je zajímavé a krásné, ale může člověka dostat do problémů ve chvíli, kdy má otázku pevně svázat do slov a zformulovat jasné zadání studijního či pracovního úkolu nebo vědeckého bádání. Právě pojmenováním, zhmotněním myšlenky do podoby slov dostává problém jasné hranice a můžete se mu systematicky věnovat.

„Hranice mého jazyka znamenají hranice mého světa.“ Tento citát Ludwiga Wittgensteina ukazuje, jak důležitá je schopnost pojmenovat to, co se kolem vás nachází. Znamená to totiž, že daný fenomén či objekt můžete zpředmětnit – neboť slovy stejného autora „O čem nelze mluvit, o tom se musí mlčet.“ Identifikovat tyto dvě kategorie věcí je základem úspěchu nejen ve vědě, ale i v životě.

**Vhodné téma práce / Formulace názvu / Klíčová slova /
Kreativní práce s tématem / To-do**

Vhodné téma práce

Když se rozhodnete začít pracovat na odborném textu, vedou vaše první kroky přirozeně k volbě tématu. Vhodně zvolené téma je předpokladem pro to, že vás odborné psaní bude bavit, obohatí vás o nové poznatky a v ideálním případě přinesete svému studijnímu oboru nové poznání. O tom, že volba tématu nemusí být banální, ale je klíčem k řešení velkých otázek, vypravují filmy [Čistá duše](#) nebo [Kód Enigmy](#).

Při volbě tématu (pokud vám tedy není přiděleno bez možnosti vaší volby) byste měli vážně myslet na to, že v následujících týdnech a měsících o tématu budeme muset sepsat souvislý odborný text. Některá témata (především ta kontroverzní) vypadají na první pohled lákavě, ve skutečnosti si na nich při jejich zpracování můžete vylámat zuby. Nenechte se tedy při volbě tématu ovládnout prvotními sympatiemi, vybírejte s rozmyslem.

Kde ale při hledání tématu začít? Pokud jste ve svém oboru nováčky, bude nejjednodušší poohlédnout se po oborových časopisech nebo webových portálech. Jejich obsah vám prozradí, co se v oboru aktuálně řeší, o čem se diskutuje, kterým směrem je tím pádem dobré zaměřit pozornost. Čemu se ve svých textech věnují odborníci? Na jaká témata vycházejí publikace? Jaká témata rezonují na oborových konferencích? Jakým směrem se ubírají oborové diplomové práce? Pomoci mohou také méně formální informační zdroje, např. sociální sítě, kde můžete sledovat osobnosti svého oboru.

Pokud si nevíte s konečným výběrem tématu rady nebo nejste schopni správně se rozhodnout, určitě se obraťte na toho, kdo vám práci zadal nebo pro koho ji píšete (vyučující, časopis, konference atd.). Ten vás dokáže nejlépe nasměrovat na vhodné téma.

Narazíte-li na téma, které vás zaujme, položte si nejprve několik otázek:

- Víím o tématu dost, abych byl/a schopen/a o něm napsat kvalitní práci, případně víím, kde mohu tyto informace získat?
- Je pro mě téma dostatečně zajímavé a jsem současně schopen/a k němu přistupovat nezaujatě?
- Je téma relevantní pro můj studijní obor? Může práce na tohle téma přinést oboru něco nového?

Pokud jste odpověděli na všechny otázky kladně, jste o krok blíž volbě správného tématu.

Zajímavé téma je dobrým východiskem zdařilé odborné práce, někdy se ale stane, že si s odborným psáním nevíte rady a téma tzv. "zabijete". Jak tomu předejít?

Stavebním kamenem dobrého odborného textu je práce s tématem, a to umění klást si k němu otázky, protože právě otázka dokáže dobře zachytit neznámé prvky či problémové oblasti, které vyžadují řešení. Formulovat téma jako otázku pomáhá při ujasnění myšlenek, zároveň získáte více úhlů pohledu na dané téma a sami si ujasníte, jaké máte o tématu znalosti a nakolik jste schopni o něm sami přemýšlet.

PŘÍKLADY PŘEFORMULOVÁNÍ TÉMAT NA OTÁZKY.

Prevence šikany na základních školách → Snižuje prevence šikany procento šikanovaných dětí na základních školách?

Odporová síla v závislosti na tvaru tělesa → Jakým způsobem se mění odporová síla v závislosti na tvaru tělesa při volném pádu?

Znalostní ekonomika → Jaký je podíl znalostní ekonomiky na HDP?

Formulace tématu do podoby otázek vám také pomůže definovat si cíl práce, najít problém, k jehož řešení bude vaše práce směřovat: Co je tou neznámou, kterou chci v práci řešit? Na jakou otázku hledám odpověď? Pokud si na tyto otázky hned v začátku práce s tématem umíte odpovědět, vyvarujete se pozdějšího tápání a slepých uliček, které vás odvedou mimo vaše odborné směřování.

PŘÍKLADY ODVOZENÍ CÍLŮ PRÁCE Z OTÁZEK.

NÁZEV → OTÁZKA → CÍL PRÁCE

Prevence šikany na základních školách → Snižuje prevence šikany procento šikanovaných dětí na základních školách? → Zjistit, jestli prevence šikany snižuje procento šikanovaných dětí na základních školách.

Odporová síla v závislosti na tvaru tělesa → Jakým způsobem se mění odporová síla v závislosti na tvaru tělesa při volném pádu? → Popsat, jakým způsobem se mění odporová síla v závislosti na tvaru tělesa při volném pádu.

Znalostní ekonomika → Jaký je podíl znalostní ekonomiky na HDP?
→ Odpovědět na otázku, jaký je podíl znalostí ekonomiky na HDP.

Abyste si tedy ujasnili, kam chcete s prací směřovat, postupujete od vymezení tématu, přes otázku, po problém:

- **Téma:** Je popsáno názvem vaší práce, vymezuje problematiku, které se chcete věnovat. Není ale jasné, co a jak v jeho rámci řešíte.
- **Otázka:** Co přesně chcete v rámci tématu řešit vám pomůže vyjádřit otázka, na kterou ve své práci hledáte odpověď. Pomocí otázky tedy jasněji určujete směr práce, co v ní budete řešit.
- **Problém:** Jak odpovíte na položenou otázku je definováním problému řešeného ve vaší práci. Tak říkáte nejen co, ale také jak chcete řešit.

KPI / 1 Definování tématu

Především na začátku odborného studia nebo v případě nezkušenosti s tvorbou odborného textu můžete při formulaci tématu chybovat. Na některé možné chyby vás upozorníme níže.

Zužování, rozšiřování a přeformulování tématu

V čem se při tvorbě tématu nejčastěji chybuje?

- Formulace je příliš obecná, tj. nespécifikující, jaký problém se v práci řeší (např. Česká poezie 19. století).
- Formulace je příliš konkrétní, tj. zaměřená na malý tematický úsek (např. Symbolika mateřidoušky v baladě Kytice).
- Formulace je nevhodná, tj. nevyužívající vhodných pojmů (např. Mordy v básničkách K. J. Erbena).

Může se stát, že si takřkajíc ukousnete příliš velké sousto a pro svou seminární práci o několika stranách zvolíte téma, k jehož kvalitnímu zpracování by rozsahově nedostačovala ani objemnější kniha. Příliš široce formulované téma je hrozbou jak pro vás, autora – zpracujete ho plytce a chaoticky, tak pro čtenáře – bude čist povrchní text plný obecností a známých informací. Na začátku odborného psaní tedy pečlivě zvažte zadaný rozsah práce, své časové možnosti a dosavadní znalosti o tématu.

Jak poznáte, že je téma až příliš široce formulované? Jedná se o obecné, známé téma, v němž se na první pohled skrývá mnoho podtémat, neřeší žádný konkrétní problém. `

Jako příklad lze uvést témata:

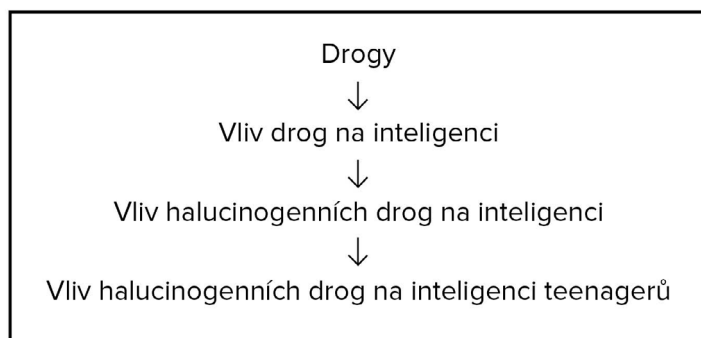
Nové technologie / William Shakespeare / Středověk / Ochrana zvířat / Drogy

Pokud si nejste jisti tím, do jaké míry byste měli téma zúžit neboli konkretizovat, doporučujeme vám udělat si menší průzkum a hledat odpovědi na několik otázek. Začněte u oborových odborných časopisů. Jak jsou formulována témata článků, které mají pět, deset nebo dvacet stran? Všimněte si rozdílů v šířce tématu, míře podrobnosti obsahu i ve struktuře textu.

Možnosti zužování tématu si předvedeme na příkladu. Představte si, že jste dostali za úkol napsat seminární práci na téma Drogy. To je samo o sobě velmi široké téma, a vy tak máte několik možností, jak je zúžit:

- omezit časem (Drogy v 50. letech 20. století);
- omezit místem (Drogy v urbanizovaných oblastech);
- omezit osobami (Drogy u teenagerů);
- omezit na jeden aspekt problému (Drogy a jejich vliv na inteligenci);
- omezit jen na jednu variantu tématu (Halucinogenní drogy).

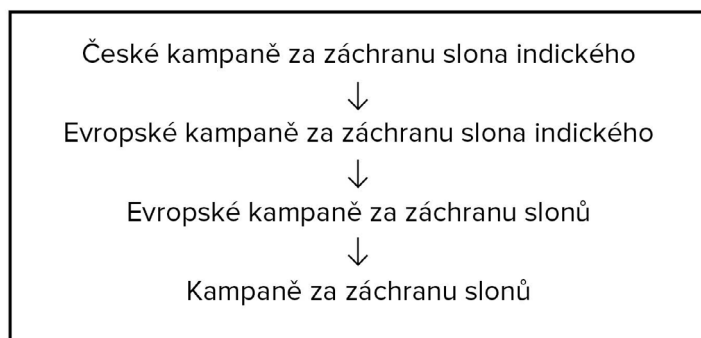
Jednotlivá omezení lze libovolně kombinovat a postupně téma "osekávat", dokud se zužováním neboli konkretizací nedopracujete k dostatečně konkrétnímu problému, využitelnému pro vaši práci. V případě výchozího tématu Drogy můžete dojít např. k tématu Vliv halucinogenních drog na inteligenci teenagerů, které je pro několikastránkovou práci rozhodně vhodnější než pouze téma Drogy.

Vězte, že dodatečně rozšířit příliš úzké téma lze mnohem snadněji než se pokoušet o opak. Pokud se vám s využitím dostupných rad nedaří téma zúžit, vezměte si na pomoc kreativní techniky, díky nimž se na téma můžete podívat z jiného úhlu a objevit nové souvislosti.

Při přípravě odborného psaní se můžete setkat také s opačným problémem, než je zužování tématu. Pokud si totiž téma vymezení až příliš úzce, je nutné jeho rozšíření (zobecnění). To vám půjde nejlépe, pokud budete hledat pojmy nadřazené těm, které byly využity pro formulaci tématu.

Postup je možný podle tohoto příkladu: Rozhodli jste se napsat práci na téma České kampaně za záchranu slona indického a zjišťujete, že na tohle téma nedokážete nic pořádného napsat. Dalším krokem je tedy postupné zobecňování vybraných pojmů. Namísto českých kampaní se tak můžeme zaměřit na kampaně evropské nebo světové. Nebo se rozhodnete rozšířit kategorii slonů z indických na všechny druhy, na ohrožené chobotnatce, nebo dokonce na ohrožené savce. Takto postupujete tak dlouho, až dospějete k dostatečně konkrétnímu a zároveň pro vás uchopitelnému tématu s ohledem na zadaný rozsah.

Při hledání vhodného tématu pro odborné psaní je hlavně na začátku studia nebo po příchodu do nového profesního oboru často potíž v tom, že neznáte nebo nedokážete vhodně používat oborovou terminologii. Orientovat se v odborné terminologii oboru, v němž se pohybujete, vám usnadní např. oborové a terminologické slovníky, encyklopedie nebo základní publikace (“úvody” do oboru).

Dokážete bez dlouhého přemýšlení napsat dvacet základních substantivních pojmů nebo sousloví příznačných pro váš obor? Práci s terminologií vám usnadní technika kreativní abecedy.

KPI / 1 Definování tématu

Každý obor má nejen své příznačné termíny, ale také tzv. preferované pojmy, tedy pojmy, které jsou v daném oboru standardně užívány na rozdíl od jejich méně frekventovaných synonym (např. v lékařství je preferovaným pojmem pro “vitamin C” “kyselina askorbová”). Právě těchto pojmů byste měli přednostně využívat při formulaci tématu odborného textu. Při přípravě odborného textu se hodí znát také nepreferované pojmy, například pokud o preferovaném pojmu hledáte co nejvíce informací.

Formulace názvu

Pokud jste prošli úskalími volby toho nej tématu, dalším logickým krokem vaší cesty k odbornému textu je formulace jeho názvu. Titulek je obvykle to první, co potenciální čtenář z vaší práce uvidí, měl by proto adekvátně vystihovat její obsah a přitom být dostatečně atraktivní, aby čtenáře zaujal.

Který, případně které z níže uvedených typů titulků byste vybrali pro odborný text do univerzitního sborníku?

- Titulek v podobě jmenné fráze v 1. pádě
(př.: [Pracovní motivace českých matek s dětmi do tří let](#))
- Titulek ve formě otázky
(př.: [Co vypovídá test mapových dovedností o českých žácích?](#))
- Titulek uvádějící výsledek, k němuž autor v textu dospěl
(př.: [Pohledávky státu – destruktivní faktor fiskální politiky ČR](#))
- Specifický titulek ve formě citátu, výroku či slovní hříčky
(př.: [“Stárnu, ale nejsem seniorkou”: Sociální reprezentace procesu stárnutí žen](#))

U odborných textů, které jsou publikovány v akademickém světě, je doporučením používat první tři typy titulků. Specifické titulky jsou vhodné pro zkušené autory, nikoli univerzálně, neboť uvozovky nabádají k používání dvojnárodností, obrazných vyjádření, slovních hříček, hyperbol, autora mohou svést až neformálnímu stylu, který není pro odborný text přijatelný.

Při formulaci titulků je vhodné využít abstraktních výrazů, jako je problém, otázka, vlastnosti, specifika, nové trendy, návrh, možnosti apod.:

[Trendy prostorové sociálně-ekonomické polarizace v Česku](#)

[Vliv migrace na specializaci občanů Evropské unie](#)

[Nové poznatky o starých mapách z území Československa](#)

[Možnosti využití EMDR terapie v klinické praxi](#)

[Problém národní identity v díle Edvarda Beneše](#)

Pro zpřesnění názvu nebo zapojení dodatečné informace použijte podtitul, který připojíte k titulkům dvojtečkou, pomlčkou, tečkou nebo vhodnou spojkou.

[Pamětní kříže v Polsku: běžný, ale sporný prvek veřejných cest](#)

[Nejasné vztahy moci – vězení očima českých dozorců](#)

[Kolektivní paměť, prostor a významy. Případ náměstí Svobody v Budapešti.](#)

[Kvalitativní metody jako nástroj nomotetického poznání, aneb má se česká geografie co učit?](#)

Jak své články pojmenovávají vaši vyučující nebo experti v oboru? Zkuste si vymyslet alternativní titulky.

Titulek nemusíte mít v definitivní podobě hned na začátku práce. Pokud odevzdáváte například seminární nebo diplomovou práci, věnujte formulaci titulků čas až v závěrečné fázi práce nad textem. Buďte ale připraveni na situace, kdy po vás může být požadován název odborného textu ve chvíli, kdy ho ještě nebudete mít napsaný – například pokud budete vystupovat na konferenci s odborným příspěvkem, jehož název je třeba uvést v programu; program totiž většinou vzniká s velkým předstihem před konáním samotné konference.

Klíčová slova

S formulací názvu projektu, výzkumné zprávy nebo diplomové práce vám mohou pomoci tzv. klíčová slova, společně s anotací nebo abstraktem důležité prvky každého odborného textu. Klíčová slova jsou taková slova, která vystihují obsahovou podstatu textu, pomáhají čtenářům rychle se v obsahu textu orientovat, identifikovat téma textu bez důkladnější četby. Klíčová slova slouží také při vyhledávání relevantních dokumentů. Díky důslednému označování dokumentů klíčovými slovy si snadno dohledáte odborné práce na požadované téma, stejně tak se k vašemu textu dostanou všichni zájemci o téma, které řešíte.

Klíčová slova využíváte pokaždé, když na internetu nebo v odborné databázi vyhledáváte dokumenty na určité téma. Vyhledávání zdrojů je neoddělitelnou součástí práce na odborném textu, zároveň je také první příležitostí ověřit si, jak (ne)umíte formulovat klíčová slova. Čím lépe budete umět klíčová slova formulovat, tím precizněji budete umět dohledat relevantní dokumenty.

Klíčovými slovy obvykle JSOU:

- podstatná jména;
- ustálená slovní spojení (např. ve formě podstatné jméno + přídavné jméno);
- mohou to být i jména konkrétních osob, míst, událostí atd.

Klíčovými slovy obvykle NEJSOU:

- tzv. stop slova (zájmena, předložky, spojky);
- příslovce;
- slova příliš obecná, která nepomáhají definovat obsah textu;
- nespisovné a vulgární výrazy; výjimkou je situace, kdy je vulgární či expresivní výraz termínem, kdy vystihuje téma odborného textu (například výraz chlast může být klíčovým slovem pouze tehdy, když bude součástí morfologicky zaměřené odborné práce na téma Deriváty pojmu chlast v českých dialektech);
- celé věty.

Pokud ke svému odbornému tématu budete definovat klíčová slova a poté je použijete například jako součást textu diplomové práce nebo odborného článku, nemělo by jich být příliš málo, ani příliš mnoho – optimální je počet 4-6 klíčových slov.

Jak budete nejhodnější klíčová slova vybírat?

Pokud hledáte klíčová slova k textu, který ještě nevznikl, soustředte se zejména na:

- slova, která vystihují téma;
- pojmy z (potenciálního) názvu práce;
- pojmy, které jste použili pro vyhledávání související literatury.

Při určování klíčových pojmů pro již existující text se dívejte na:

- název práce;
- anotaci a / nebo abstrakt;
- obsah / názvy kapitol.

Vyzkoušejte si volbu klíčových slov na společném příkladu. Píšete práci na téma Vliv konzumace červeného vína na kardiovaskulární onemocnění. Jak budou vypadat správně zvolená klíčová slova?

KPI / 1 Definování tématu

Z pojmů použitých v názvu se hodí červené víno a kardiovaskulární onemocnění. Jde o pojmy dostatečně konkrétní a přitom výstižné. Dva klíčové pojmy ovšem nestačí, proto budete další klíčová slova hledat hlouběji v tématu a jako vhodné vyberete např. výrazy civilizační onemocnění, prevence onemocnění, antioxidanty apod.

Mezi klíčová slova naopak nebudou patřit příliš obecné pojmy vliv, konzumace, alkohol a zdraví, přestože se vyskytují přímo v názvu práce!

Kreativní práce s tématem

Kreativní techniky je označení pro postupy, které využívají potenciálu naší kreativity k vyřešení problémů, na které jsou běžné metody krátké. Hodí se především ve chvíli, kdy za použití běžných postupů uvízneme na mrtvém bodě a nevíme jak dál. Smyslem kreativních technik je především “otevřít stavidla” vašemu tvůrčímu myšlení, přimět vás podívat se na daný problém z nových, někdy i neobvyklých úhlů, a ukázat vám cestu k nápadům, ke kterým byste se běžnými způsoby nedopracovali.

Jednou z mnoha oblastí, v níž vám mohou kreativní techniky pomoci, je také práce s tématem. Asi všichni znáte ten pocit, kdy se vám nedaří najít si v zadaném tématu práce “ten svůj” problém, neumíte si pokládat vhodné otázky a nevíte, jak téma vhodně konkretizovat, nebo naopak rozšířit. To je příležitost pro kreativní techniky.

Kreativních technik existuje mnoho. Dříve než se pro kteroukoliv z nich rozhodnete, je důležité uvědomit si, co od ní vlastně očekáváte. Potřebujete nové nápady? Chcete rychle získat přehled o tématu a jeho souvislostech? Pokud si svůj problém přesně definujete, budete schopni snáze si zvolit vhodnou metodu a uspíšit tak nalezení jeho řešení.

Z [množství kreativních technik](#) si můžete vyzkoušet dvě níže uvedené, které se pro práci s tématem používají nejčastěji – myšlenkové mapy a brainstorming.

Myšlenkové mapy

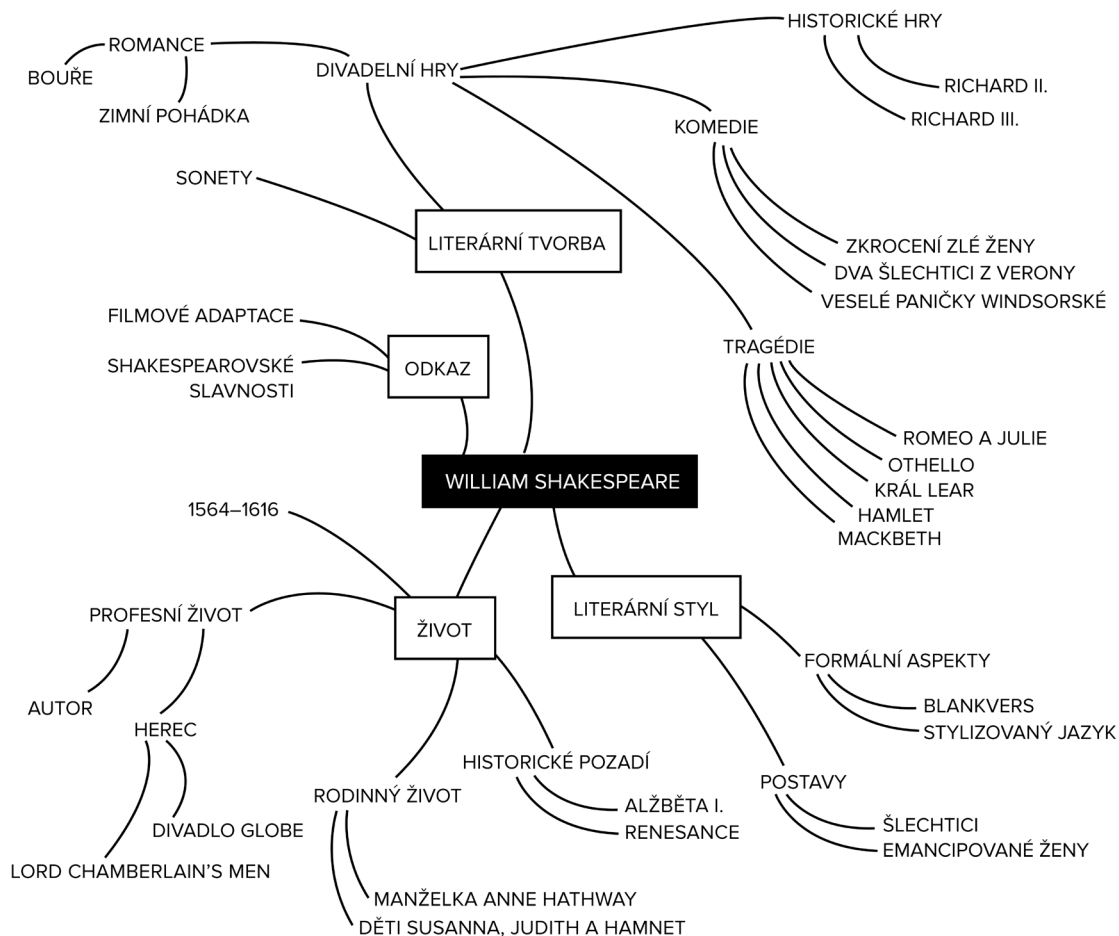
Technika nazvaná Myšlenkové mapy slouží ke grafickému rozložení tématu. Jde o víceúčelovou techniku, která vám může usnadnit psaní poznámek, učení, organizaci informací atd. Stejně tak poslouží ve chvíli, kdy si ještě stále nejste jisti ve směřování práce na téma, které jste si zvolili. Díky přehlednému grafickému znázornění tématu si vytvoříme přehled o všech jeho aspektech a snáze se tak rozhodneme, jak formulovat cíl své práce.

Představte si, že jste dostali za úkol napsat pětistránkový odborný esej o Williamu Shakespeareovi. Můžeme psát o čemkoliv, co se tohoto klasika literatury ho týká – o jeho životě, díle apod. Víte ale, že téma definované pouze jako William Shakespeare je příliš široké. Jak se tedy rozhodnout, na jaký aspekt jeho života nebo tvorby se zaměřit? Pomoci vám mohou právě myšlenkové mapy.

Postup pro tvorbu myšlenkové mapy je následující:

- Doprostřed čistého papíru napište nebo nakreslete pojem vystihující téma vaší práce, konkrétně v našem případě William Shakespeare.
- Definujte si 4 až 8 pojmů, které nejlépe vystihují náplň tématu. Pro každý z těchto pojmů vytvořte “větev”, kterou povedete z ústředního pojmu ke kraji papíru. My jsme pro hlavní “větev” zvolili pojmy “literární tvorba”, “literární styl”, “život” a “odkaz”.
- Klíčové pojmy dále rozvíjejte, z hlavních větví vedte vedlejší větve druhé úrovně, třetí úrovně atd. Nad volbou pojmů se dostatečně zamyslete. Čím kvalitnější větve si uděláte, tím organizovanější téma vytvoříte.

Myšlenková mapa rozvádějící téma William Shakespeare může vypadat například takto:

Aby byla myšlenková mapa co nejvíce funkční, držte se těchto zásad:

- Používejte klíčová slova, vyhněte se větám. Příliš dlouhé výrazy omezují volný tok asociací.
- Nemějte obavy z vyjadřování se obrázky. Názorné zobrazení má pro mozek vyšší hodnotu než slovo.
- Pokud se některé pojmy ve vaší mapě opakují, vymyslete si pro ně obrázkový kód a ten používejte. Ušetří vám to opakované vypisování téhož.
- Větve ved'te křivě, pokuste se je zakreslit tak, jako byste kreslili strom. Rovnými čarami mozek nudíte a neumožňujete mu aktivně pracovat.
- Každou hlavní větev namalujte jinou barvou. Barvy stimulují kreativitu a vašim mapám dodají živost. Stejně tak střídejte velikosti větví, čar i obrázků.

Myšlenkové mapy je možné tvořit ručně nebo pomocí některého z online nástrojů. Online nástroje mají oproti ruční tvorbě řadu výhod, především možnosti rychlé editace, exportu do různých formátů, snadnější spolupráce více osob na jedné mapě (umožňuje-li to konkrétní nástroj) a efektivnějšího sdílení.

Využít můžete například tyto nástroje:

- [Coggle](#) nabízí mnoho ne zcela obvyklých funkcí, jako je třeba možnost týmové spolupráce fungující pomocí integrace se službou Google Disk. Další výhodou je, že si uživatel může libovolně nastavovat pozici jednotlivých větví.
- [Mindmup](#) je skutečně minimalistický nástroj, doporučený v případě, že potřebujete pracovat rychle a bez registrace.

KPI / 1 Definování tématu

- [MindMeister](#) je zaměřený především na týmovou práci, na jedné mapě může současně pracovat více lidí. V základní bezplatné verzi je možné vytvořit až tři mapy.
- K dispozici jsou aplikace jak pro [tablety](#), tak pro [desktop](#).

Myšlenkovou mapu máte hotovou. Jak probíhá její vyhodnocení?

Na nově vytvořenou mapu se pozorně podívejte. Jaká klíčová slova jste zvolili pro popis jednotlivých větví? “Zabrousili” jste v rámci některé větve do oblasti, která by vás předtím nenapadla? Jsou mezi výrazy v jednotlivých větvích nějaké souvislosti? Je možné některý z vedlejších pojmů v práci více rozpracovat? Vezměte si tužku a spojíte, přepisujte, proškrtávejte. Pokud jste byli při tvorbě mapy důslední, jistě bude výsledkem aspoň jeden zajímavý námět na váš budoucí odborný text.

V případě myšlenkové mapy věnované Shakespeareovi vidíte, že boční větve se rozběhly mnoha různými směry od typu verše, který Shakespeare používal, až po autorův rodinný život. Když si vezmete na pomoc pojmy, ke kterým jste se tímto způsobem dopracovali, dokážete téma formulované jako William Shakespeare efektivně konkretizovat.

Po vyhodnocení myšlenkové mapy se tak můžete rozhodnout, že budete psát práci např. na téma:

- William Shakespeare jako otec;
- Ženské postavy v Shakespeareových tragediích;
- Srovnání filmové adaptace Zkrocení zlé ženy s divadelní hrou.

Autorem techniky myšlenkových map je [Tony Buzan](#). Na téma myšlenkových map napsal řadu publikací, z nichž můžeme doporučit např. knihu [Myšlenkové mapy](#). U nás se problematikou myšlenkových map zabývají [Michal Černý](#) a [Dagmar Chytková](#), od nichž si můžete přečíst publikaci [Myšlenkové mapy pro studenty](#).

Brainstorming

Smyslem této kreativní techniky je generovat velké množství nápadů během omezeného času. Pokud se tedy ocitnete ve slepé uličce při hledání problému, který byste mohli ve své práci řešit, může pro vás brainstorming být tím pravým východiskem.

>> Brainstorming vznikl v roce 1939 jako kreativní technika určená primárně pro skupiny. Jeho podstata tkví v přesvědčení, že ve skupině jsme schopni přijít s více nápady než jednotlivě. Pravidla skupinového brainstormingu se jen mírně liší od jeho individuální varianty. Hlavní rozdíl spočívá v tom, že skupina má k dispozici facilitátora, který brainstorming řídí: kontroluje čas, zapisuje nápady a během fáze vyhodnocení působí jako “prodloužená ruka” skupiny. Při klasické verzi účastníci své nápady sdělují nahlas, na rozdíl od skupinového brainwritingu, kdy je sami zapisují. <<

Princip brainstormingu je jednoduchý. Po předem určenou dobu si na papír zaznamenávejte všechno, co vás k vašemu tématu napadne. Mohou to být související pojmy, asociace, obrázky, emoce, zkratka cokoliv. Při vymýšlení pojmů se nijak neomezujte, množství ani forma zápisů nejsou nijak definovány. Jediné, co je od začátku pevně dáno, je téma (ve vašem případě oblast, které byste se rádi věnovali nebo o níž byste rádi odborně psali) a časový limit, po který zaznamenáváte své nápady.

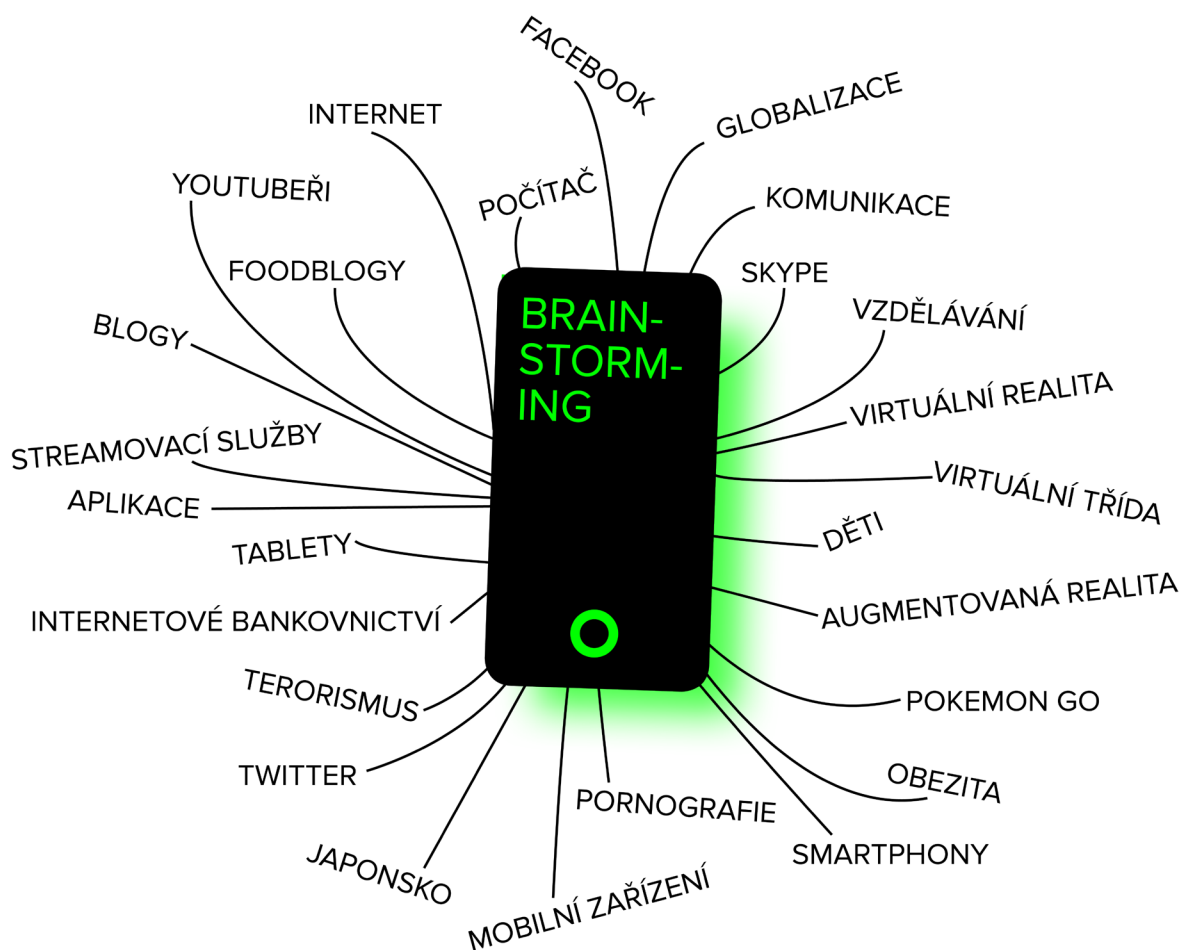
KPI / 1 Definování tématu

Pokud se rozhodnete brainstorming vyzkoušet, držte se tohoto postupu:

- Definujte si téma, kterému se chcete v rámci techniky věnovat. Napište si ho na papír před sebe, ať je máte stále na očích. Ukázkovým tématem jsou Nové technologie.
- Před začátkem brainstormingu se “rozcvičte”. Je třeba, abyste se zbavili všeho, co vám brání svobodně myslet. Zameditujte si nebo si udělejte rychlé asociační cvičení.
- Stanovte si dobu, po kterou budete techniku provádět, a dodržte ji. Časový limit vám pomůže ze sebe dostat to nejlepší. Doporučený časový limit na brainstorming je mezi 5 až 30 minutami.
- Vezměte si tužku a brainstormujte!
- Po skončení časového limitu zhodnoťte výsledky.

Brainstorming je svobodná technika, která má jediné pravidlo – a sice to, že žádná pravidla nejsou. Obecně je možné pojmenovat čtyři základní zásady brainstormingu:

- Ve fázi zapisování nikdo nápady nijak nehodnotí ani nekritizuje, to je ponecháno až na konec.
- Kvantita převažuje nad kvalitou. Čím více nápadů zvládnete vymyslet, tím lépe.
- Neexistují dobré a špatné nápady, v této fázi jsou si všechny rovny. Zapisují se i takové nápady, které se jeví jako hlouposti.
- Jeden nápad může inspirovat druhý, proto své myšlení nijak neomezujte.

Brainstorming na téma Nové technologie by mohl vypadat nějak takto:

Nezapomeňte, že brainstorming je čistě subjektivní, proto se nebojte asociací, které s tématem třeba ani formálně nesouvisí.

Po ukončení brainstormingu přichází fáze zhodnocení vytvořených nápadů. Tato fáze je extrémně důležitá, protože bez řádného zhodnocení se z brainstormingu stává jen samovolné plácání nápadů, které vás nikam nedovede.

Nyní tedy před sebou máte papír popsaný spoustou slov, v nichž většinou nevidíte velký smysl. Jak nejefektivněji z tohoto balastu vybrat skutečně dobré nápady? Způsobů je několik:

- Kombinujte. Pokud jsou si některé nápady podobné, nebo dokonce identické, spojte je dohromady.
- Kategorizujte. Je možné nápady na základě nějakého aspektu rozdělit do skupin? Udělejte to. Pomůže vám to nové nápady utřídit.
- Experimentujte. Co se stane, když dáte dohromady dva zdánlivě nesouvisející pojmy? A co když k nim přidáte třetí?

Důsledně provedený brainstorming i vyhodnocení by měly přinést minimálně jeden zajímavý nápad.

A k jakému výsledku jste se dopracovali v případě nových technologií? Pospojováním vybraných pojmů se objeví například tato témata:

- Vliv hry Pokemon GO na dětskou obezitu;
- Facebook jako komunikační nástroj teroristů;
- Možnosti využití virtuální reality ve formálním vzdělávání.

Pro vyhodnocení výsledků kreativních technik můžete využít také některou z [hodnoticích technik](#).

To-do

Základní úkol:

Práce s klíčovými slovy a definováním tématu je většinou prvním krokem každé systematické práce. Zkuste si proto zvolit takové téma, kterému se budete chtít celý semestr věnovat a postupně tvořit odborný text. I když po domluvě s tutorem budete moci zaměření posunout, dílčí úkoly v modulech ale můžete využít jako součást závěrečného úkolu, pokud tedy u tématu zůstanete, budete vědět, že už část závěrečného úkolu vám tutor schválil. Vaším výstupem na konci semestru by měl být asi pětistránkový text, takže si téma nezvolte ani příliš široce, ani příliš úzce.

Druhým krokem je nalezení klíčových slov k tématu. Ta později využijete při hledání zdrojů pro zpracování vašeho tématu. Klíčová slova by měla vymezovat všechny důležité oblasti řešeného tématu, ale jejich množství by mělo být funkční - dvě jsou málo, ale deset je obvykle příliš na pětistránkový text.

Až zvládnete první dva kroky, zkuste definovat základní problém, který by měl váš odborný text řešit. Zapište ho jednak oznamovací větou, jednak otázkou, na kterou bude váš text hledat odpověď.

Co odevzdáváte do diskuzního fóra v IS MU?

- Téma svého budoucího odborného textu,
- optimální množství klíčových slov,
- v oznamovací větě a také v otázce vyjádříte základní problém.

Bonusový úkol:

Pokud chcete s tématem pracovat více, vyberte si jednu kreativní techniku. Záleží přitom na vás, zda půjde o brainstorming nebo třeba o myšlenkovou mapu. Stručně popište, v čem a jak vám takto kreativní technika pomohla definovat téma, klíčová slova, problém nebo otázku.

Co vkládáte do diskuzního fóra v IS MU navíc k základní verzi?

- Pomocí konkrétní kreativní techniky definované téma, klíčová slova, problém nebo otázka,
- stručný popis, jak vám kreativní technika pomohla.